

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У СТРУКТУРІ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано стан фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів України та визначено шляхи його трансформації.

Фізичне виховання як складова гуманітарної освіти студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) України посідає чільне місце у зв'язку з тим, що це єдина навчальна дисципліна, програма якої передбачає залучення студентів до фізичної культури і спорту з метою поліпшення здоров'я та рухової підготовленості [1, 2, 3, 4].

Включення навчальної дисципліни «Фізичне виховання» до низки обов'язкових для всіх ВНЗ соціально-гуманітарних дисциплін закріплює її важливу роль у гуманітарній освіті сучасної студентської молоді.

Рівень культури суспільства значною мірою визначається ступенем розвитку, розкриття та використання людських здібностей. Немає сумніву, що в системі загальнолюдських цінностей високий рівень здоров'я і фізичної підготовленості зумовлює ефективність засвоєння всіх інших цінностей. У разі відсутності здоров'я навіть найвидатніші досягнення сучасної медицини не в змозі принципово вплинути на поступовий процес фізичної деградації людини [5, 6].

В умовах ринкової економіки зростає попит на професійно освічених і здорових членів суспільства. Однак організація навчання у ряді ВНЗ перебуває не на належному рівні, мотивація вибору професії нестійка, а стан здоров'я і рівень фізичної підготовки потребують оздоровчо-реабілітаційних заходів на самому початку і в процесі всього періоду навчання студентів. Це завдання без значних матеріальних витрат частково може бути вирішене шляхом активізації оздоровчо-прикладної фізичної підготовки студентів [7, 8].

Який же стан фізичного виховання студентів України на початку XXI століття?

Аналіз статистичної звітності за 2001 рік стану фізкультурно-оздоровчої роботи у вищих навчальних закладах у порівнянні з 2000 роком свідчить у цілому про позитивні зміни.

Помітно збільшилася загальна кількість студентів-першокурсників у ВНЗ України, а отже й тих, хто займається фізичною культурою і

спортом (відповідно на 74 695 осіб, що становить 22,6 %).

Найкращі показники фізкультурно-оздоровчої діяльності у ВНЗ мають м. Київ, Львівська та Одеська області. Найгірші - у Вінницькій, Чернівецькій та Хмельницькій областях.

Слід зазначити, що в навчальному процесі з фізичного виховання студентів, які за станом здоров'я віднесені до спеціального навчального відділення, спостерігаються позитивні зрушення, пов'язані з упровадженням новітніх технологій використання оздоровчих засобів фізичної культури і спорту.

Разом з тим викликає стурбованість зростання кількості студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціального навчального відділення (на 7885 осіб, що становить 6,6 %).

Оцінюючи загальний стан фізичного виховання студентів ВНЗ України, можна констатувати, що він переживає далеко не найкращі часи.

Констатація кризового стану фізичного виховання була офіційно відображена у Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання - здоров'я нації» і засвідчена Указом Президента України від 1 вересня 1998 р. № 963/98. У документі, поряд з визнанням кризового стану в цій галузі, окреслені шляхи його подолання.

Основними стратегічними напрямками трансформації системи фізичного виховання студентської молоді визнаються:

- зміцнення спортивної бази та поліпшення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу з фізичного виховання;
- розробка і безумовне виконання законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують організаційно-методичні засади фізичного виховання студентської молоді;
- упровадження державних стандартів та вимог вищої освіти до навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для фахівців соціально-гуманітарного блоку освітнього рівня підготовки «бакалавр - спеціаліст» усіх напрямів.

На сьогодні можемо стверджувати, що вже створено потужну нормативно-правову базу вищої освіти. Зокрема, діють Закон України «Про вищу освіту», Положення про державний вищий навчальний заклад освіти (1996 р.), «Про концепцію фізичного виховання в системі освіти України» – рішення колегії Міністерства освіти України від 23.04.97 р. (протокол № 6/7-18), Наказ Міністерства освіти України від 25.05.98 р. № 188 «Про нормативні документи з фізичного виховання», Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 р., та інші.

У зазначеному вище рішенні колегії МО України про концепцію фізичного виховання визначено також вимоги до статусу вищих навчальних закладів освіти, які, зокрема, передбачають:

1. Загальний обсяг навчальних занять з фізичного виховання (годин на тиждень) – 4 години протягом усього періоду навчання за винятком останнього семестру.
2. Наповнення навчальних та фізкультурно-оздоровчих груп (кількість осіб – 10-15).
3. Проведення оцінки фізичної підготовленості студентів.
4. Наявність заліків з фізичного виховання студентів (не менше одного заліку за навчальний рік) та інше.

Нині завдання полягає в тому, щоб зміст і вимоги цих законодавчих та нормативно-правових актів упроваджувалися в управлінську та організаційно-методичну діяльність ВНЗ.

Стосовно державних стандартів та вимог вищої освіти до навчальної дисципліни «Фізичне виховання», то вони вже розроблені й передбачають, що випускники ВНЗ мають оволодіти певними знаннями, уміннями та навичками, а саме:

- усвідомлювати місце та роль фізичної культури й спорту в системі загальнолюдських цінностей, у забезпеченні фізичного здоров'я і фахової дієздатності особистості;
- уміти використовувати фізичні вправи з метою оздоровлення, підвищення працездатності, фізичного вдосконалення та відновлення організму;
- мати уявлення про вплив фізичних вправ та природних чинників на організм людини;
- уміти оцінювати особистий функціональний стан та фізичний розвиток;
- бути спроможним виконати нормативні вимоги з професійно-прикладної підготовленості, встановлені для конкретного ВНЗ;
- бути спроможним пройти державні тести й виконати нормативи оцінки фізичної підго-

товленості для студентів ВНЗ на рівні не нижче «задовільно».

Дотримання останніх двох вимог набуває особливої ваги при створенні відомчих та авторських навчальних програм з дисципліни «Фізичне виховання» у зв'язку з тим, що дає змогу науковцям уніфіковано підходити до критеріїв оцінювання ефективності навчального процесу. Це також може стимулювати якісне науково-методичне забезпечення дисципліни, озброєння її відповідними підручниками, посібниками, допоміжними матеріалами, сприятиме формуванню у студентства мотивації до занять фізичною культурою і спортом.

Примат оздоровчої спрямованості фізичної культури й спорту передбачає впровадження у фізичне виховання студентської молоді новітніх технологій індивідуалізації навчання, які базуються передусім на врахуванні рівня здоров'я кожного студента як найбільшої гуманістичної цінності. Зокрема, потребують подальшої розробки критерії ефективності навчального процесу з фізичного виховання на підставі комплексної оцінки як рухових якостей, так і врахування стану здоров'я студентів.

Якість навчального процесу з фізичного виховання студентів значною мірою залежить від ступеня інформаційного забезпечення, яке дає змогу не тільки свідомо визначити, для чого потрібне вивчення цієї дисципліни та її теоретичне й практичне змістове наповнення, а й показати, що особисто може отримати студент при успішному оволодінні програмними вимогами.

Так, за період з 1994-го і на початок 2003 року НМЦ вищої освіти і вищими закладами освіти підготовлено й видано з грифом Міносвіти й науки України понад 70 навчальних посібників для вищих навчальних закладів.

Слід відзначити, що до цього часу залишається невирішеним на державному рівні питання про фізичне вдосконалення фахівців, які здобувають післядипломну освіту. Метою післядипломної освіти є забезпечення потреб країни у кваліфікованих кадрах, спроможних відповідально й професійно виконувати посадові функції та впроваджувати новітні технології.

Фізичне виховання в післядипломній освіті покликане поглибити знання, вміння та навички слухачів щодо використання засобів фізичної культури для поліпшення здоров'я та підтримки високого рівня розумової працездатності.

Таким чином, за роки незалежності України система фізичного виховання студентів не тільки не втратила свого потенціалу, а й демонструє певні успіхи та здобутки у справі підготовки гармонійно розвиненої молоді, здатної працювати

в нових ринкових економічних умовах. Нині завдання полягає в тому, щоб зробити систему фізичного виховання студентів справжнім ефективним

засобом формування у студентському середовищі засад здорового способу життя як важливої складової підготовки майбутніх фахівців.

1. Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття». - К., 1994.
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». - К., 1993. - С. 22.
3. Наказ Міністерства освіти України від 25.05.98 р. № 188 «Про нормативні документи з фізичного виховання».
4. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р.
5. «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян». Указ Президента України від 27 квітня 1999 р. // Уряд, кур'єр. - 1999 р. - 6 травня.
6. «Про концепцію фізичного виховання в системі освіти України» - рішення колегії Міністерства освіти України від 23.04.97 р. (протокол № 7/6-18).
7. Раєвський Р., Свирид Є., Канішевський С., Краснов В. та ін. Державне тестування фізичної підготовленості як фактор поліпшення фізичного виховання студентської молоді // Всеукраїнська науково-практична конференція «Студентський фізкультурно-спортивний рух в Україні на порозі XXI століття: національно-історичні, соціально-економічні, оздоровчо-профілактичні аспекти відродження». - К., 1998. - С. 108-109.
8. Фізичне виховання - здоров'я нації (1999-2005): Національна програма / Держ. комітет України з фізичної культури і спорту. - К., 1998. - С. 41.

V. Makarenya, L. Kravchenko, M. Tretyakov, S. Kanishevskiy

PHYSICAL TRAINING AS A PART OF HUMANITARIAN EDUCATION OF UKRAINIAN STUDENTS

The state of physical training of Ukrainian university students is analyzed and the ways of transforming are determined in the article.